

**Návrh revizního systému
nastavení hranice důchodového věku
(včetně návrhu případného způsobu
posunu této hranice)**

Tomáš Kučera a PT2

(předběžné výsledky dosavadního jednání pracovního týmu 2)

Současná situace a navrhovaný způsob korekce

Hranice vzniku nároku na plný starobní důchod (dále hranice DV) podle planých zákonných norem plynule roste v roce 2030 má pro muže a ženy s nejvýše 2 dětmi dosáhnout 65 let v roce 2065 hranice 70 let, v roce 2100 hranice 75 let, ... V současné době žádná horní mez stanovena není

Může docházet k postupnému neomezenému poklesu naděje dožití (bez rozlišení pohlaví) obyvatel ČR při dosažení hranice DV (tj. k poklesu průměrné doby pobírání starobního důchodu)

Nejdiskutovanějším navrhovaným způsobem korekce je pohyblivá hranice DV závisující na předpokládané době pobírání důchodu (určené jako naděje dožití v okamžiku dosažení DV) například se uvádí hranice odpovídající zhruba věku, v němž naděje dožití obyvatel bez rozdílu pohlaví činí 20 let (všeobecné doporučení Evropské komise) .

Současné prognostické odhady (založené na odhadu generační úmrtnosti)

Hranice odpovídající průměrné zbývajícím délce života 20 let:

u osob, které dnes odcházejí do důchodu

(narození v první polovině 50. let minulého století – DV přibližně 66 let,

v generacích osob narozených kolem roku 1990

(které jsou dnes na počátku své pracovní kariery)

by hranice DV mohla reálně činit zhruba 72 let,

v generacích osob, které se teprve v průběhu 20. let 21. století narodí

(hlavní kontingent důchodců na konci tohoto století)

hranice DV kolem 75. roku věku.

Je nutná revize současného nastavení důchodového věku?

V prvním přiblížení se tedy zdá,
že při aktuálně uzákoněném posunu DV,
přijetí všeobecného doporučení Evropské komise ohledně průměrné doby prožité v důchodu (20 let)
a při nastavení dostatečně širokých kritických mezí pro spuštění revizních mechanismů (např. meze ± 2 roky),
by s poměrně značnou pravděpodobností
nemusela být v nejbližších desetiletích žádná revize prováděna

V takto vzdálených časových horizontech
jsou prognostické závěry týkající se budoucího vývoje úmrtnosti
zatíženy značnou neurčitostí,
nelze garantovat, že hodnoty naděje dožití u všech dotčených generací mužů a žen
porostou v souladu se střední variantou aktuální prognózy.
Návrh na zavedení revizního systému je plně racionální a legitimní.

Základní návrh revizního systému důchodového věku

Vychází z návrhu MPSV z roku 2013,

který na prvním zasedání týmu prezentoval pan ředitel Machanec.

Z dosavadních diskuzí PT2 zároveň vyplynulo:

revizní systém by ve své výchozí podobě měl být co nejjednodušší,

měl by být založen na jediném v současnosti objektivně

a do jisté míry i spolehlivě odhadnutelném parametru

naděje dožití v přesném věku (bez rozdílu pohlaví, přesněji odpovídající průměru jejich hodnot pro muže a pro ženy stejného přesného věku)

Základ pro posouzení nastavení hranice důchodového věku.

Zpráva o očekávaném populačním vývoji ČR (dále Zpráva)

zahrnující prognózu vývoje naděje dožití podle věku v **generacích** narozených

vydávána pravidelně, s periodicitou 5 let.

S ohledem na publikaci dat ze sčítání a z běžné evidence

zpracování potřebných prognóz v průběhu druhého pololetí kalendářních roků

končících na číslici 3 a 8, výsledná zpráva na začátku roků končících na číslici 4 a 9.

Vypracování Zprávy

jednání o koordinaci prací na kompetitivních prognózách populačního vývoje ČR
zástupci odborných pracovišť zabývajících se tvorbou populačních prognóz ČR
ČSÚ (J. Škrabal), VŠE (T. Fiala) a UK (T. Kučera)

navrhujeme:

- Zpracovávat na každém pracovišti ve stejnou dobu a při použití stejných základních dat o minulém populačním vývoji vlastní populační prognózu.
- Vzniklé prognózy by jako doposud zůstaly ve vzájemném konkurenčním (kompetitivním) vztahu. Jejich výsledky by však byly ještě před svou publikací porovnány a zjištěné rozdíly diskutovány na širším odborném fóru.
- Po úpravách, jejichž provedení by bylo ponecháno na autonomním zvážení zpracovatelů dané konkrétní Prognózy, by se přistoupilo k oddělené, ale v základních obrysech formálně porovnatelné publikaci výsledků jednotlivých Prognóz. Tímto postupem by měla být zajištěna jak vyšší kvalita, přesněji spolehlivost prognostických výstupů, tak také jejich plná časová i základní věcná komparabilita.
- Zpráva vyznačující se standardizovaným obsahem i formátem by byla v uvedených letech zpracovávána vybraným autorským kolektivem na základě výsledků oficiální prognózy, jejímž zpracovatelem je ze zákona ČSÚ.

Procedurální otázky

1. Soubor výše uvedených kompetitivních Prognóz a Zprávy by měly vzniknout na základě zákonného ustanovení nebo výzvy (zadání) a za finanční podpory Vlády ČR.
2. Věcným garantem a zadavatelem zpracování Prognóz a Zprávy by bylo MPSV.
3. Zpráva (koncipovaná spíše úzce, především jako zpráva o očekávaném vývoji naděje dožití při dosažení statutárního důchodového věku) by měla být zprávou minimální (jen prognóza naděje dožití v generacích narozených) nebo úzkou (tj. minimální, rozšířenou o přehled faktorů ovlivňujících očekávanou změnu).
4. Zpráva by byla předložena Vládě ČR (prostřednictvím MPSV jako věcného garanta) k mandatornímu projednání.
5. V případě překročení kritické hodnoty odchylky, např. dva roky mezi aktuálně diskutovanými dvaceti roky a očekávanou hodnotou naděje dožití při dosažení statutární hranice DV, by vláda na základě zákonného pověření do určité doby uplynulé od publikace zprávy projednala a PS PČR předložila návrh novely zákona o důchodovém pojištění upravující hranice DV pro jednotlivé dotčené generace.
6. PS PČR by na základě zákonného pověření do určité doby uplynulé od předložení návrhu novely zákona o důchodovém pojištění upravující změnu hranice DV tento návrh projednala a rozhodla, zda k navržené nebo jiné úpravě hranice DV dojde.
7. Celý tento proces by měl být ukotven v zákoně o důchodovém pojištění.

Technické otázky

Indikátor:

Prostý aritmetický průměr z hodnot z naděje dožití mužů a naděje dožití žen při dosažení statutární hranice DV (v absolutním, případně relativním vyjádření, jako poměru očekávané doby ekonomické aktivity k očekávané době pobírání důchodu)

Referenční generace:

Referenčními generacemi by byly generace $t-55$ až $t-25$, kde t je kalendářní rok publikace Zprávy (osobám ve věku nad 55 let by se již hranice důchodového věku neměnila i kdyby mělo v jejich případě dojít k překročení výše uvedené kritické hodnoty).

Posun hranice DV:

V případě, že by posun hranice důchodového věku měl mezi dvěma sousedními generacemi přesáhnout 4 měsíce, PT2 navrhuje přistoupit k rozdělení takové hodnoty posunu v rámci jedné generace. To by znamenalo, že jedné její části by vznikl nárok na plný starobní důchod v poněkud odlišném věku, než části druhé, případně částem dalším.

Doplňující návrhy a poznámky

Posun hranice DV:

PT2 navrhuje zachovat současný posun hranice důchodového věku vedoucí ke sjednocení hranice DV u mužů a žen bez ohledu na počet narozených dětí v horizontu roku 2041 (na úrovni 66 roků a 8 měsíců).

Sjednocení na úrovni 65 let v roce 2030 by předpokládalo urychlení posunu u žen se třemi a více dětmi, což by podle názoru většiny členů PT2 znamenalo politický problém neúměrným dosaženým rozpočtovým úsporám.

Zavedení a podpora výzkumu orientovaného na reformu důchodového systému:

Otázka určení hranice DV je v rámci současné legislativy i předkládaného návrhu řešena jednodušeji, než odpovídá její komplexní povaze.

Nemáme dostatečné znalosti, které by dovolovaly nastavit další objektivní kritéria pro rozhodování o tomto parametru.

Rozpočtové dopady, další ekonomické a sociální efekty, zatím nejsme schopni v případě změn hranice DV uceleně vyhodnotit.

Na úrovni OK byl iniciován vznik výzkumného konsorcia, činnost by byla zaměřena na hlavní odborné otázky spojené s reformou důchodového systému a rozhodování o ní.

Další navrhovaná činnost PT2

- 1) Konkretizovat kompetence subjektů
a dořešit procedurální otázky ve věci tvorby a publikace Prognóz
připravovaných v souvislosti s přípravou Zprávy.
- 2) Rozhodnout ve věci výběru a navržení jednoho indikátoru.
- 3) Diskutovat a zaujmout stanovisko k otázce předčasných důchodů, včetně
možnosti jejich rozšíření na základě testovaného zdravotního stavu.
- 4) Diskutovat a zaujmout stanovisko k eventuálním alternativám současného
mechanismu valorizace důchodů.

Děkuji za pozornost,
uvítám Vaše dotazy, poznámky, připomínky, ...

Tomáš Fiala